

Г.Нейгауз, звертаючись до студентів, говорить: «Мало геніальної музичної обдарованості, мало піаністичних даних, мало! Потрібна величезна внутрішня культура, одвічна зануреність розуму і серця у безсмертну спадщину..., вивчайте літературу..., поезію, живопис, скульптуру, глибше ставтеся до самого життя. Спробуйте йти від того виду мистецтва, який вам духовно ближчий, і ви обов'язково почуєте в музиці асоціації з улюбленими образами, сюжетами поетичними прийомами».

Отже, головна мета виконавця - звукове втілення художньо-поетичного образу, вираженого в музичній формі твору.

УДК 371. 134: 009

ШВАРДАК М.В., ГЛЕБЕНА В.В.
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ Й ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИТУАЦІЇ УСПІХУ

За останні роки словосполучення «ситуація успіху в навчальній діяльності» стало для педагогів звичним. Ніхто не заперечує, що саме позитивні емоції можуть стати для дитини найважливішим стимулом у навчанні. Однак, при цьому часом забувають про те, що в педагогіці, як, втім, і в медицині, не існує єдиної панацеї на всі життєві випадки. Тому й ситуацію успіху треба застосовувати продумано, з урахуванням багатьох чинників.

Безумовно, переживання успіху вселяє у людині впевненість у власних силах. З'являється бажання знову досягти хороших результатів, виникає відчуття внутрішнього комфорту, що, у свою чергу, благотворно впливає на загальне ставлення людини до світу.

На перший погляд здається, що вчителю достатньо кілька разів дати учневі можливість відчути успіх, як самий по собі буде забезпечений рівень мотивації, інтересу, пізнавальної активності. Однак, таке ставлення здатне викликати протилежний результат: перманентна успішність може сформувати не скільки звичне й, можливо, індивідуальне ставлення до навчання. Крім того, постійне очікування лише позитивного результату згубно відбивається на розвиткові вольових якостей школяра: він ухиляється від подолання труднощів, губиться в складних навчальних і життєвих ситуаціях, у його поведінці починає переважати мотив «уникнення невдач» тощо.

Досвідчені психологи і педагоги попереджують про можливі негативні стани, що слідує після пережитого успіху. Чому можливий такий парадокс? По-перше, успіх, що дістався ціною невеликих зусиль, може призвести до переоцінки, точніше, до завищеної оцінки своїх можливостей. По-друге, за сильним переживанням якої-небудь емоції обов'язково слідує релаксація. Якщо в цей період запропонувати людині будь-яку діяльність, то вона, зазвичай, буде менш успішна, ніж попередня. По-третє, переживання успіху може бути затьмарено, якщо результат, важливий і значущий для самого учня, не буде адекватно оцінений іншими людьми [1].

І нарешті, емоція успіху не буде сильним переживанням, якщо результати діяльності не мають значення для її суб'єкта. Дитина, особливо на початку навчання, однаково інтенсивно переживає успіх у «головних» і «неголовних» навчальних предметах. Але досить часто дорослі знижують цю інтенсивність: «Відмінно з малювання? Краще б з мови отримав...» Через зниження значущості пережитого успіху дорослі впливають на формування в дитини ставлення до всього навчального процесу. Тому, «оцінюючи знання дітей... необхідно виходити з індивідуальних особливостей кожної дитини. Якщо вона все-таки просувається вперед, необхідно її заохотити, підбадьорити, аби вона не відчувала невдачу, порівнюючи свої результати зі заздалегідь визначеними нормами, особливо, якщо вони для неї недосяжні».

Отже, ситуація успіху в навчальній діяльності створюється педагогом за допомогою ланцюжка таких послідовних дій: установка на діяльність (емоційна підготовка учня до розв'язання навчального завдання); забезпечення діяльності (створення умов для успішного розв'язання); порівняння одержаних результатів із передбачуваними (свідоме ставлення до результату своєї навчальної праці). Отож, якщо ситуація успіху створюється учителем послідовно і свідомо, її структура повинна враховувати всі названі компоненти [2].

Розглянемо організацію ситуації успіху поетапно.

Мотиваційно-цільовий етап. Учитель ставить завдання сформулювати в учня установку на успішне виконання навчального завдання, при цьому відчути себе «творцем обставин», подолати труднощі, які можуть виникнути в ході роботи. Іншими словами, формує мотив досягнення. Але тут педагог стикається з неадекватною реакцією учнівського колективу: дехто вже виконував подібне завдання невдало, тому в цих школярів уже сформовано негативне ставлення. Друга група учнів не стикалася з такою роботою, тому вони не знають, чого можна очікувати від подальшої діяльності. Третя група вже виконувала подібні завдання й успішно впоравшись із ними, перебуває у стані мобілізованості, готовності до виконання навчального завдання.

На цьому етапі вчителю простіше за все буде працювати з третьою групою, де необхідно тільки актуалізувати позитивні емоції, пережиті дітьми раніше. У другій групі учнів треба передбачити емоційну реакцію, намалювати перспективу вдалого виконання завдання, пов'язуючи її з тими чи іншими умовами діяльності, які в минулому забезпечували успіх. Найбільш трудомісткою буде робота з першою групою. Спочатку необхідно нейтралізувати спогади про невдачі в попередній діяльності, а потім створити перспективу для нової. Зробити це можна, наприклад, підкресливши, що учень попрацював над своїми помилками, або що завдання змінено, порівняно з минулим роком і подібне.

Результативний етап передбачає організацію вчителем роботи таким чином, щоб перетворити результат попередньої діяльності в емоційний стимул, в усвідомлений мотив для наступного навчального завдання.

Як показує практика, цей етап виявляється найбільш хворобливим. Підсумок навчальної роботи зазвичай зводиться до оцінки. Відомо, що думки

вчителя й учня в цьому питанні частіше за все не збігаються. Справа в тому, що педагог оцінює підсумок діяльності, враховуючи грамотність, акуратність, правильність тощо, а учень пам'ятає про ступінь витрачених зусиль, концентрації уваги і т. ін. та чекає, що оцінять не тільки підсумок, але і його зусилля у процесі діяльності.

Завершальний етап, синтезуючи риси перших двох, носить психолого-педагогічний характер, оскільки логічно випливає з результатів попереднього етапу і служить основою для формування мотивів майбутньої діяльності. Особливої уваги потребують до себе слабовстигаючі учні. До них можна застосувати завищену або авансову оцінку [3].

Як показує практика, в силу індивідуальних відмінностей учні по-різному реагують на запропоновані вчителем ситуації. Для деяких школярів ситуація успіху повинна бути повторена неодноразово, до тих пір поки не реалізується основне завдання: учень відчує задоволення не тільки від результату діяльності, але й від самого процесу оволодіння знаннями.

Ситуація успіху стає умовою переростання позитивного ставлення до навчання в активне, творче, якщо в суб'єкта діяльності позитивні емоції в діяльності породжують почуття удачі, викликають радість, інтелектуальний підйом у процесі розв'язання навчальних завдань, приносять задоволення, усвідомлення недостатності рівня своїх знань, умінь у ситуаціях подолання і, таким чином, формують стійку потребу в самоосвіті.

Література

1. Лисак Н. Створення ситуації успіху / Н.Лисак // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – №11. – С.38-40.
2. Пехота О. М. Освітні технології : [навчально-методичний посібник] / О.М.Пехота. – Київ : А.С.К., 2001. – 256 с.
3. Створення ситуації успіху. Всеукраїнський Портал – Початкове навчання [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nachalka.com.ua/publ/stvorennja_situaciji_uspikhu/3-1-0-506/

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>